

Ömür Hoca'nın Ardından

Duygu Türk, Ankara Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü

ORCID: 0000-0002-2563-5577

E-Posta: duyguturk@gmail.com

Prof. Dr. Ömür Sezgin'i 18 Kasım 2023 günü, 81 yaşında kaybettik. Kendisini titiz, beğeni eşiği yüksek bir akademisyen, sorumlu aydın kuşağının önde gelen temsilcilerinden biri ve Mehmet Ali Ağaoğulları'nın ifadesiyle- "son ana kadar Fakültesi'ni terk etmeyen sadık bir Mülkiyeli" olarak bilirdik. Dolu dolu bir ömür sürmenin tatminiyle mutlu bir gidiş Ömür Hocanın, öyle olsa gerek.

Ömür Hoca 1942 yılında Manisa'da öğretmen bir anne ve babanın oğlu olarak dünyaya geldi. İlkokulu ebeveynlerinin tayinleri nedeniyle Bilecik ve Ankara'da okudu. Ardından yaşamını ve karakterini şekillendirecek olan geleneklerden ilkiyle tanıştı: Galatasaray Lisesi'ni kazandı, 11 yaşından 18'ine dek burslu-yatılı olarak Galatasaray'da okudu. Lakabı "sübyan" o yıllardan kalmaydı. Ardından, 1961'le birlikte Mülkiye yılları başladı. Mezuniyetten sonra MEB bursuyla Fransa'ya doktora gitti, 1968'i Paris'te yaşadı ve doktora sonrası 2 yıllık memuriyetin ardından Fakültesi'ne asistan olarak geri döndü. Sonrası hep Mülkiye.

Kendi ifadesiyle mazbut bir öğrencilik yaşamış olsa da Ömür Hoca Mülkiyeli olduktan iki yıl sonra Fikir Kulübü başkanlığına, ardından Talebe Cemiyeti başkanlığına seçilen, yani arkadaşları arasında öne çıkan biri olmuş hep. Dostları bunu "parlak zeka"sına bağlıyorlar, sanırım yanına sorumluluk bilincini de eklemek gerek. Galatasaray'da "abilerinin" verdiği kitaplarla beslenen, Mülkiye'ye geldiğinde çoktan politik bir duruşa sahip, dünyaya hep sol'dan bakan biri olmuş Ömür Hoca. Henüz sol'un yasak olduğu, teorik olarak da bilinmediği bir dönemde kendi politikleşmesini şöyle anlamlandırmıştı: "Eşitlik özlemim, daha güzel daha barışçı bir dünya özlemim vardı, beni solcu yapan buydu".¹ 1961 Anayasası ile birlikte özgürleşen tartışma ortamının, canlanan politik yaşamın içerisinde sol literatürle tanışacak ve yaşamının sonuna dek sadık bir Marksist de olacaktı. Muhtemelen 1963'te Türkiye İşçi Partisi'ne üye olmuş, hatta Talebe Cemiyeti seçimlerindeki kadim taşralı-kentli ayrımını bulandırıp kafaları karıştıran politik bir çıkış yapmıştı (1977 yılında TİP'ten sembolik bir milletvekili

adaylığı da bulunuyordu). Cemiyet seçimleri için hazırladığı programda Mülkiyelilere, “kendilerini bekleyen yurt sorunlarına hazırlanabilmek için” aktüel meseleler üzerine açık oturumlar, konferanslar düzenlemeyi, öğrenci kulüplerini canlandırmayı vaat ediyordu. Yıllar sonra, bu kez 1980’in tüm ülkeye olduğu gibi üniversitelere de inen darbesinin şekillendirici etkisi artık iyiden iyiye belirleyici hale geldiğinde, Ankara Üniversitesi rektörlüğüne de aynı sorumluluk bilinciyle adaylığını koyacaktı Ömür Hoca. Kazanmak için değil “söylenmesi gerekeni söylemek için” adaydı, “yönetmek için değil, üniversitenin kendisini yönetebileceğini göstermek için”. Yani bugün yazık ki artık unutulmuş olan üniversite özerkliği ilkesini yeniden hatırlatmak istemişti. Bize, “gençleri kırmamak için de aday oldum” demişti. Bahsettiği “gençler” bizim kuşağın hocalarıydı tabii ve bizzat kendilerinden dinlediğimiz üzere Ömür Hoca’yı aday olarak görmek istemeleri hiç tesadüf değildi. Çünkü aynı gençler, 1402’lik hocaların yokluğunda, Fakülte’yi akademik olarak ayakta tutan birkaç hocadan birinin Ömür Hoca olduğunun yakından tanıklarındılar aynı zamanda.

Ömür Hoca hep politik biri olmuştu fakat onun politikliği, makam arayışı veya renk vermeme eğilimiyle şekillenen ‘politiklik’le taban tabana zıttı elbette. Ömür Hoca kamusal sorumluluk bilincinin aydın olmanın tanımlayıcı niteliği olduğunun farkında olan bir kuşağın önde gelen temsilcilerinden biriydi. “Kamusal sorunlarla ilgilenen ve müdahale etmeye çalışan entelektüel” ifadesine itiraz etmiş, aydın olmanın zaten tanımı gereği buna denk düşüğünü söylemişti. Memleketin güncel gidişatı konusunda serinkanlı ama karamsardı, 2000’li yılların başındaki demokratikleşme iddialarına zaten hiç prim vermemişti.

Kendisinden uzun uzadıya bahsetmekten hoşlanan biri değildi Ömür Hoca, benim görebildiğim-anlayabildiğim kadarıyla kamusal yüzüyle anılmayı tercih ederdi. O kadar sohbetimiz oldu, emekliliğinin ardından Siyasal Teori kürsüsü olarak hazırladığımız armağan kitap için yaşamı üzerine uzun da bir söyleşi gerçekleştirdik, ama örneğin şu bilgiyi vefatı üzerine yapılan toplantıda, Mehmet Ali Hoca’dan duyduk: Ömür Hoca kendi adını kendisi koyanlardandı -nüfusunda Ömer olan adına anneannesinden duyduğu “ne ömür çocuksun!”un Ömür’ünü ekletmiş ve öyle bilinmişti. Gerçekten çocuksu, muzip bir gülümsemesi vardı Ömür Hoca’nın, Mülkiye’den dostu Ercan Eyüboğlu’nun anı yazısını bitirirken çocukluk lakabını anarak “hep sübyan kalasın” dileğini doğrular gibi... Kendisinden konuşmayı sevmediği gibi, kendisine yöneltilen övgüleri de nazıkçe geri çevirirdi -dostları, öğrencilik yıllarından başlamak üzere kendisinde hep parlak bir zeka, teorik ve politik meselelerde çevresindekilerden daha derin bir bilgi, Bilsay Kuruç Hoca’nın tabiriyle bir cevher görmüştü, oysa Ömür Hoca’ya göre, bunlar “biraz da rivayetti”. Mükemmelliyetçiliğinin hepimiz farkındaydık

-asistanlık sınavı jürisinde, doktora yeterlilik sözlüsünde, bir dönemlik ders asistanlığında ben de karşısında az terlemedim- fakat bunun anlamı ona göre “yazma tembelliği”nden ibaretti. Ömür Hoca’nın kendisini doğrudan ya da dolaylı olarak övdüğüne hiç rastlamadım. Kolay beğenmeyen, bunu da gizlemeyen ama alçakgönüllü bir karakterdeydi. Kendisini de hep eleştiren, yazdıklarını beğenmeyip üzerini çizen bir akademisyendi. O meşhur eleştirel mesafesini belki de en çok kendisine karşı korumuştur. Bununla birlikte iki “öz” kitap bıraktı ardında: *Türk Kurtuluş Savaşı ve Siyasal Rejim Sorunu* (1984) ile *Marx, Kapital ve Diyalektik Materyalizm* (1989). Devrim Tarihi’nden Sosyal Bilimlerde Yöntem’e, Siyasal Düşünceler Tarihi’nden Çağdaş Siyasal Akımlar’a uzanan çeşitlilikte çok sayıda ders verdi. Ders günü yaşadığı heyecan bana hep çok öğretici gelirdi, bunca yıl sonra dahi her derse heyecanla giren, iyi anlatma telaşı yaşayan bir hocaydı Ömür Hoca. “Kötü bir şey değil ders verirken heyecanlanmak” demişti, “ne anlatsam olur” diye düşünmemiştir hiç.

Akademisyen Ömür Sezgin “zihin berraklığı” ile özdeşti. Kısa ve net anlatabilmenin işin en zor kısmı olduğunu söylerdi; karmaşık ifadeleri, fazladan süslemeleri biraz da küçümseyerek anlatıcının kafa karışıklığına yorardı. 2009’daki emekliliğinden sonra, önce Mehmet Ali (Ağaoğulları) Hoca’nın, ardından Erel (Tellal) Hoca’nın odalarında bir masası vardı; bilgisayarda -klasik müzik eşliğinde- genelde Fransızca bir metin açık durur, Hoca Freud, Lacan veya fenomenoloji üzerine çeşitli çıktılar almış, metinlerle ilgilenir olurdu. Mülkiye’yi terk etmediği gibi teoriyi de yakın zamana dek terk etmemiştir. Tabii Ömür Hoca için tüm çağdaş düşünce öncelikle “Marx’tan yana mı, Marx’a karşı mı” olduğuna göre konumlandırılmalı, öyle anlamlandırılmıydu, bu da hiç değişmedi.

Bu, Ömür Hoca’nın minik, sınırlı bir portresi elbette. Daha büyük, ayrıntılı portreler kendisinin son anına dek yanında olan Mehmet Ali Hoca ve eşi Çağla Hanım’ın, her derdine, ihtiyacına bir evlat gibi koşturan Erel Hoca’nın, çocukluk arkadaşı Timur Bey’in, yakın dostu Atila Cangir Hoca’nın, karşılıklı derin saygı ve sevgilerini bildiğimiz Cem Eroğul Hoca’nın, önce öğrencisi ve asistanı sonra kürsüdaşı olmuş Ayhan Yalçınkaya’nın, Filiz Zabcı’nın, Zafer Yılmaz’ın, elbette oğlu Ali’nin, eski eşi Oya Hanım’ın ve tüm diğer dostlarının, yakınlarının, hayatında iz bıraktığı öğrencilerinin zihinlerinde, anılarında yaşayacak. Murat (Sevinç) Hoca’yla başsağlığı konuşmamızda, bu denli keskin bir zekanın hayata günbegün unutarak veda edişindeki hüznü anmıştık. Hayatın tuhaf ironisi. Fakat ne güzel ki bu koca ve dolu dolu ömrün hafızalarımızdaki yeri, o keskin zekanın, titizliğin, kamusal sorumluluğu üzerine bir akademisyen cüppesi gibi giymiş olmanın somutlandığı anlarla dolu. Hoca yıllar önce, kendi yaşamının en çok hangi dönemini özlediği sorusuna her dönemi sevdiği yanıtını vermişti.

Gerçekten de bunu diyebildiğimiz bir ömür, yaşamaya değer bir ömür adını hak etmiyor mu... Ne mutlu Ömür Hoca'ya.

Kendisine teşekkürlerimle, derin saygılarımla.

Sonnot

1 Bu ve tırnak içinde alıntılanan diğer ifadeler, Ömür Hoca'nın emekliliğinin ardından Siyasal Teori kürsüsü olarak hazırladığımız ve 2014 yılında Mülkiyeliler Birliği yayını olarak basılan *Siyasal'da Bir Ömür* kitabından alınma. Kitap için Ömür Hoca'yla söyleşiyi Zafer Yılmaz ve Dinçer Demirkent'le birlikte yapmıştık. Kitap, Hoca'nın öğrencilerinin ve dostlarının katkıları sayesinde zengin bir içerikten oluşmuştu ve sanırım Ömür Hoca'nın da beğenisini kazanmıştı.